

Asia: VN/10855/2024

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle sähköisestä tunnistamisesta, luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä annettua EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot rajat ylittävän sähköisen tunnistamisen, sähköisten luottamuspalvelujen ja eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kansallisesta sääntelystä:

Eläketurvakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua. Eläketurvakeskus lausuu asiassa seuraavaa:

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähköisestä tunnistamisesta, luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä annettua EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

Euroopan eIDAS-muutosasetus (EU) 2024/1183 velvoittaa jäsenvaltiot tarjoamaan digitaalisen identiteettilompakon. Suomessa toteutus vaatii kansallista lainsäädäntöä, valvontaelimen nimeämistä ja poliisin tuottaman digitaalisen henkilökortin.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rajat ylittävästä sähköisestä tunnistamisesta, sähköisistä luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä (eIDAS-laki). Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi lakia digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta, lakia vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja luottamuspalveluista sekä lakia digitaalisten palveluiden tarjoamisesta.

Yleiset huomiot esityksestä:

Eläketurvakeskus pitää ehdotettua kansallista sääntelyä tarpeellisena eIDAS-muutosasetuksen toimeenpanemiseksi ja pitää tärkeänä, että eIDAS-muutos-asetuksen velvoitteet toteutetaan kustannustehokkaasti, hyödyntäen mahdollisimman pitkälle samoja teknisiä rajapintoja kuin nykyiset vahvan tunnistamisen välineet.

Eläketurvakeskus kiinnittää huomiota esityksessä käytettyyn käsitteistöön sekä siihen, missä tilanteissa ja miten eIDAS-asetuksen tunnistusvelvoitteita sovelletaan työeläkealan sähköisiin asiointipalveluihin.

Huomiot henkilöllisyyden linkittämisestä:

Eläketurvakeskus katsoo, että esityksen käsitteistöä tulisi täsmentää ja varmistaa, että myös yksityisillä julkista hallintotehtävää hoitavilla toimijoilla on mahdollisuus hyödyntää henkilöllisyyden linkittämispalvelua. Muutoin työeläkealalle jää toimijasta riippuen eriarvoiset mahdollisuudet palvella

asiakkaitaan ja täyttää velvoitteitaan. Myöskään työeläkevakuutetut henkilöt, joilla ei palkansaajina ole mahdollisuutta valita työeläkeyhtiötään, eivät saa joutua eriarvoiseen asemaan asioidessaan oman työeläkelaitoksensa sähköisessä asiointipalvelussa.

eIDAS-muutosasetuksen 11 a artikla säätelee rajat ylittävää henkilöllisyyden linkittämistä, jonka avulla rajat ylittävästi sähköisesti tunnistautuva henkilö voidaan yhdistää luotettavasti hänen olemassa oleviin henkilötietoihinsa. Ilman linkitystä henkilötunnukseen pohjautuvat asiointipalvelut eivät pysty palvelemaan ulkomaisia tunnistusvälineitä käyttäviä henkilöitä, sillä asiointipalvelut eivät löydä ulkomaisesta tunnistusvälineestä henkilötunnusta eivätkä siten olemassa olevaa rekisteri-identiteettiä omasta järjestelmästä.

Henkilöllisyyden linkittäminen tulee toteuttaa, jos jäsenvaltio toimii luottavana osapuolena rajat ylittävissä palveluissa ja luonnollinen henkilö käyttää eIDAS-asetuksen mukaista sähköisen tunnistamisen menetelmää tai eurooppalaisen digitaalisen identiteetin lompakkoa. Linkitys toteutetaan lompakon tunnistetietojen tai eIDAS-asetuksen mukaisesti ilmoitettujen sähköisten tunnistusmenetelmien avulla. Suomessa Digi- ja väestötietovirasto (DVV) tuottaa linkityspalvelun keskitetysti kaikkien velvoitteen piiriin kuuluvien luottavien osapuolten puolesta ja integroi sen osaksi Suomi.fi-tunnistusta.

Valtiovarainministeriön esitysluonnoksessa todetaan, että Digi- ja väestötietovirasto vastaisi henkilöllisyyden linkittämisestä eIDAS-muutosasetuksen edellyttämällä tavalla julkisen hallinnon asiointipalveluissa. Velvollisuutta henkilöllisyyden linkittämisen varmistamiseen ei olisi niissä tilanteissa, joissa asioidaan yksityisen sektorin palveluissa.

Osan työeläketarjoimista voidaan katsoa kuuluvan julkisoikeudellisiksi laitoksiksi eIDAS-asetuksen perusteella ja osan ei. Valtiovarainministeriön esityksen käytetystä käsitteistöstä jää epäselväksi,

kuuluvatko julkista hallintotehtävää hoitavat yksityiset työeläkelaitokset (perustuslaki 124§) linkityspalvelun velvoitteen piiriin.

Huomiot digitaalisen identiteettilompakon hyväksymisestä asiointipalveluihin:

eIDAS-muutosasetus (5 f artikla ja johdanto-osan kappale 56) velvoittaa julkisen ja yksityisen sektorin hyväksymään digitaalisen identiteettilompakon asiointipalveluissaan. Julkisen sektorin on hyväksyttävä lompakko, kun sähköinen tunnistaminen ja todentaminen on asiointipalvelun käytön edellytys. Yksityisen sektorin on hyväksyttävä lompakko, kun EU- tai kansallinen lainsäädäntö tai sopimusvelvoitteet edellyttävät vahvaa tunnistamista, esimerkiksi sosiaali-turvan alalla. Yksityisen sektorin velvoite astuu voimaan vuotta myöhemmin kuin julkisella sektorilla, eli 24.12.2027.

Eläketurvakeskus, Keva ja Mela katsotaan eIDAS-asetusta sovellettaessa julkisen sektorin elimiksi ja julkisoikeudellisiksi laitoksiksi asetuksen 3 artiklan 8 kohdan nojalla, kun taas muut työeläkelaitokset ovat yksityisen sektorin toimijoita. Vastaavasti kuten linkittämispalvelun huomioissa, tulee julkista hallinto-tehtävää hoitavat yksityisen sektorin toimijat huomioida yhdenvertaisesti eIDAS-muutosasetuksen toimeenpanossa. Muuten voi työeläkealalle syntyä eriarvoisuutta velvoitteiden toimeenpanon aikarajoissa ja on tärkeää varmistaa, että lompakon käyttäjiä voidaan palvella yhdenvertaisesti riippumatta työeläkevakuuttajasta.

Digitaalinen palveluväylä (SDG) -asetus ja sen velvoitteet:

eIDAS-asetus säätelee, mitkä sähköisen tunnistamisen menetelmät on tunnustettava ja miten tunnistusjärjestelmät ilmoitetaan. SDG-asetus ((EU) 2018/1724) puolestaan määrittää, miten rajat ylittävä sähköinen asiointi tulee mahdollistaa kansalaisten ja yritysten oikeuksien toteutumiseksi. Alkuperäinen eIDAS-asetus koski vain julkisia eläkelaitoksia, mutta muutoksen myötä velvoitteet laajentuivat koko työeläkealalle. Työeläkealalla on huolehdittu toimeenpanoon valmistautumisesta, mutta ilman henkilöllisyyden linkittämispalvelua henkilötunnukseen pohjautuvat asiointipalvelut eivät käytännössä toimi. Jotta työeläkealalla voidaan täyttää SDG-asetuksen velvoitteet, tulee mahdollistaa eIDAS-tunnistautuminen ja henkilöllisyyden linkittäminen vahvaa tunnistautumista vaativissa asiointipalveluissaan yhdenvertaisesti kaikille työeläkelaitoksille.

Yhteenveto:

Eläketurvakeskus pitää tärkeänä, että kaikille työeläkealan toimijoilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet tarjota rajat ylittäviä sähköisiä palveluita hoitaessaan EU- ja kansallisen lainsäädännön velvoitteitaan.

eIDAS-asetus tavoittelee lompakoiden ja luottamuspalveluiden laajaa käyttöönottoa sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Eläketurvakeskuksen mielestä henkilön linkittämispalvelu tulisi olla käytettävissä vähintäänkin Suomi.fi-tunnistuspalvelua hyödyntäville toimijoille, jotka hoitavat julkista hallintotehtävää ja tarjoavat lakisääteisiä palveluita henkilöille, joilla on käytössään vain ulkomaiset tunnistusvälineet.

Huomiot koskien digitaalista henkilöllisyystodistusta:

-

Huomiot kansallisen vahvan sähköisen tunnistamisen turvallisuutta parantavista muutoksista:

-

Huomiot koskien kansallista ekosysteemikuvausta:

-

Pesonen Jan

Eläketurvakeskus - Asia on käsitelty ETK:n johtoryhmässä 27.8.2025.

Allekirjoittajat, Maarit Selin ja Sari Alanko